

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

MAIN INTERNATIONAL LEGAL PREREQUISITES FOR ENSURING ANTI-CORRUPTION POLICY

Славицька А.К., к.ю.н.,
Народний депутат України
Верховна Рада України

Статтю присвячено висвітленню міжнародно-правових передумов забезпечення антикорупційної політики в Україні. Дослідження цього питання дало можливість проаналізувати основні міжнародно-правові стандарти в питаннях боротьби з корупцією.

Визначено, що діяльність щодо забезпечення реалізації антикорупційної політики здійснюється на основі міжнародно визнаних стандартів про запобігання корупції.

Вказано, що серед основних актів модельного законодавства чільне місце належить: Резолюції ООН «Практичні заходи із боротьби з корупцією» та Міжамериканській конвенції проти корупції. Окрему нішу міжнародних стандартів присвячено актам, положеннями яких рекомендовано впровадити превентивні заходи в подоланні з корупцією (зокрема, Лімська конвенція, Рекомендація Ради ЄС щодо кодексів поведінки державних службовців та ін).

Обґрунтовано відведення вагомого значення у формування якісної антикорупційної політики Конвенції ООН проти корупції та Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією. Водночас звернута увага на існування потреби у вдосконаленні деяких положень законодавства, зокрема щодо кримінальної відповідальності за зловживання впливом та службовим становищем або владою, криміналізації деяких діянь щодо перешкоджання здійсненню правосуддя, перегляду встановлених санкцій за діяння, визначені у цих міжнародних договорах, удосконалення норм про застосування заходів кримінально-правового характеру за корупційні діяння щодо юридичних осіб.

Зазначено, що для регулювання сфери антикорупційної політики на міжнародному рівні прийнято антикорупційні стандарти Групи держав проти корупції (GRECO).

Виокремлено окремим вектором стандарти Європейського Союзу в антикорупційній сфері, які носять характер зобов'язання у межах Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Запропоновано провести систематизацію міжнародних стандартів, які є передумовами забезпечення антикорупційної політики, поділивши їх в залежності від виду суб'єкта прийняття на: 1) тих, що прийняті ООН; 2) тих, що прийняті Радою Європи; 3) тих, що прийняті уповноваженими органами Європейського Союзу; 4) тих, що прийняті Групою держав проти корупції (GRECO); 5) тих, що прийняті іншими міжнародними інституціями.

Акцентовано увагу на тому, що формування державної антикорупційної політики, визначення її змісту та ефективна реалізація можуть забезпечуватись за умови комплексного врахування наявних міжнародних архетипів антикорупційної діяльності.

Ключові слова: антикорупційна політика, забезпечення, реалізація, інституційний механізм, передумови, стандарт.

The article is dedicated to the coverage of international legal preconditions for ensuring anti-corruption policy in Ukraine. The study of this issue provided an opportunity to analyze the main international legal standards in the fight against corruption.

There is determined, the activities to ensure the implementation of anti-corruption policy are carried out on the basis of internationally recognized standards for the prevention of corruption.

It is stated, among the main acts of model legislation the most prominent are: UN Resolutions "Practical Measures to Combat Corruption" and the Inter-American Convention against Corruption. A separate niche of international standards is devoted to acts, the provisions of which recommend preventive measures to combat corruption (in particular, the Lima Convention, the EU Council Recommendation on Codes of Conduct for Civil Servants, etc.).

The importance of the UN Convention against Corruption and the Criminal Law Convention of the Council of Europe on Combating Corruption in the formation of a quality anti-corruption policy is substantiated. At the same time, attention was paid to the need to improve certain provisions of the law, including criminal liability for abuse of influence and official position or power, criminalization of certain acts of obstruction of justice, revision of sanctions for acts defined in these international treaties criminal law for corruption against legal entities.

It is noted, the anti-corruption standards of the Group of States against Corruption (GRECO) have been adopted to regulate the field of anti-corruption policy at the international level.

A separate vector highlights the European Union's anti-corruption standards, which are commitments under the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other.

There is suggested to systematize international standards, which are prerequisites for anti-corruption policy, dividing them depending on the type of subject of adoption into: 1) those adopted by the UN; 2) those adopted by the Council of Europe; 3) those adopted by the authorized bodies of the European Union; 4) those adopted by the Group of States against Corruption (GRECO); 5) those adopted by other international institutions.

Emphasis is placed on the fact that the formation of state anti-corruption policy, determining its content and effective implementation can be ensured provided that the existing international archetypes of anti-corruption activities are comprehensively taken into account.

Key words: anti-corruption policy, provision, implementation, institutional mechanism, preconditions, standard.

Постановка наукової проблеми. Забезпечення реалізації антикорупційної політики є діяльністю щодо виконання державної програми з втілення антикорупційної стратегії. Водночас, при розробленні антикорупційних стратегій слід всебічно враховувати міжнародно-правові передумови забезпечення антикорупційної політики. Саме за таких умов, механізм забезпечення реалізації державної антикорупційної політики буде ефективним та максимально дієвими. З огляду на зазначене, набуває актуальності проведення наукових розвідок обраної теми дослідження.

Аналіз досліджень наукової проблеми. Основу дослідження склали висновки, яких зроблено провідними вченими в сфері адміністративного та права, зокрема такими, як: О.Р. Дашковська, І.А. Дьомін, С.А. Задорожній, О.В. Клок, Т.О. Коломoeць, Д.Г. Михайленко, Р.О. Рева, В.В. Нонік, Т.В. Хабарова, М.І. Хавронюк та ін. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання міжнародно-правових передумов забезпечення антикорупційної політики в Україні є малодослідженими та потребують подальшого наукового переосмислення.

Формування мети та завдань статті. Метою дослідження є встановлення сутнісних характеристик пов'язаних із дослідженням адміністративно-правового забезпечення реалізації антикорупційної політики шляхом окреслення міжнародно-правових засад забезпечення реалізації антикорупційної політики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Діяльність щодо забезпечення реалізації антикорупційної політики здійснюється на основі міжнародно визнаних стандартів про запобігання корупції. Міжнародні Конвенції за своєю природою визначають стандарти заходів та правил, які країни можуть застосувати для зміцнення своїх правових норм та режимів державного регулювання у сфері протидії корупції, поняття та види корупційних діянь, напрямки та ключові засади здійснення Державами-учасницями заходів щодо запобігання та протидії корупції [1, с. 45]. Серед основних актів модельного законодавства, які займають чільне місце в означеній сфері належать:

– Резолюція ООН «Практичні заходи із боротьби з корупцією» [2], положеннями якої актуалізовано потребу запровадження заходів запобігання корупції;

– Міжамериканська конвенція проти корупції [3], згідно якої корупція інтерпретується в якості фактору, що підриває легітимність публічних інститутів і завдає удару суспільству, його моральним устоям і правосуддю, а також всебічному розвитку людей.

Окрему нішу міжнародних стандартів присвячено актам, положеннями яких рекомендовано впроваджувати превентивні заходи в подоланні з корупцією, зокрема мова йде про:

– Лімську конвенцію [4], якою розширено вимоги до публічних службовців, так запропоновано ввести систему декларацій про прибутки для осіб, що займають виборні пости (та для їх родин), а також зобов'язати їх пояснювати зростання доходів, які перевищують законні джерела прибутку;

– Рекомендації Ради ЄС щодо кодексів поведінки державних службовців [5], якою визначено обов'язки осіб, які займають посади на публічній службі щодо отримання антикорупційного законодавства та ін.

Вагомого значення у формування якісної антикорупційної політики має Конвенція ООН проти корупції [6] та Кримінальної конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією, що зобов'язують Держави-учасниці запровадити кримінальну відповідальність за корупційні діяння [7]. Водночас існує потреба у вдосконаленні деяких поло-

жень законодавства, зокрема щодо криміналізації деяких діянь щодо перешкодження здійсненню правосуддя, перегляду встановлених санкцій за діяння, визначені у цих міжнародних договорах, удосконалення норм про застосування заходів кримінально-правового характеру за корупційні діяння щодо юридичних осіб.

Що стосується сфери антикорупційної політики, то на міжнародному рівні прийнято антикорупційні стандарти Групи держав проти корупції (GRECO), рівень імплементації яких Україною визначається рівнем виконання міжнародних рекомендацій та зобов'язань, ступенем відповідності стандартам міжнародних ініціатив (ініціатив з прозорості видобувних галузей, будівельного сектору, Індексу відкритості бюджету тощо), а також значенням Індексу сприйняття корупції. Аналіз виконання Україною загальноприйнятих стандартів здійснюється в межах окремих рекомендацій.

Окремим вектором є стандарти Європейського Союзу в антикорупційній сфері, які носять характер зобов'язання у межах Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Водночас, надання Європейським Союзом фінансової допомоги Україні супроводжувалось обов'язковим визначенням деяких зобов'язань України у питаннях антикорупційної політики, виконання яких вже забезпечено, наприклад: ухваленням антикорупційної стратегії з урахуванням найкращих міжнародних практик та програми з її реалізації; створенням спеціалізованого антикорупційного суду та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури із забезпеченням її незалежності та належних ресурсів [8].

Враховуючи значну кількість міжнародних стандартів, які є передумовами забезпечення антикорупційної політики видається за необхідне здійснення їх систематизації. Зокрема, в залежності від виду суб'єкта прийняття їх можна поділити на: 1) ті, що прийняті ООН; 2) ті, що прийняті Радою Європи; 3) ті, що прийняті уповноваженими органами Європейського Союзу; 4) ті, що прийняті Групою держав проти корупції (GRECO); 5) ті, що прийняті іншими міжнародними інституціями.

Таким чином, зазначене дослідження дає змогу прийти до висновку, що формування державної антикорупційної політики, визначення її змісту та ефективна реалізація можуть забезпечуватись за умови комплексного врахування наявних міжнародних архетипів антикорупційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довженко Я.М. Міжнародно-правові стандарти протидії корупційним злочинам. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5/2019. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/10.pdf.
2. Практичні заходи із боротьби з корупцією: Резолюція ООН. 1990 р. URL: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/unccc/unccc_ph_r.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
3. Практичні заходи із боротьби з корупцією: Резолюція ООН. 27 серпня – 7 вересня 1990 р. URL: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/unccc/unccc_ph_r.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
4. Лімська конвенція: Міжнародний документ від 11.09.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090 (дата звернення: 20.03.2022).
5. Recommendation No R (2000) 10 of the Committee of Ministers to Member states on Code of conduct for public officials, GRECO.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 20.03.2022).
7. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження Державної антикорупційної політики / [О. В. Калітенко, Д. О. Калмиков, І. Б. Коліушко та ін.]; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Москаленко О. М., 2019. 366 с.
8. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/?post_type=documents&s=&doc_type=doc_type17 (дата звернення: 20.03.2022).